Ўзбекистон Республикаси номидан ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

Самарқанд тумани

2024 йил 08 апрель

Тайлоқ туманлараро иқтисодий суди, судья Ф.К.Мажидовнинг раислигида, судья ёрдамчиси Н.Абдурахмоновнинг котиблигида, "Samarqand don tayyorlash klasteri" МЧЖ вакиллари А.Турсунқулов (рахбари), Э.Эсанов (2024 йил 08 апрелдаги 25-сонли ишончнома асосида)нинг иштирокида, Ўзбекистон Савдосаноат палатаси Самарқанд вилоят худудий бошқармасининг даъвогар "Samarqand don tayyorlash klasteri" МЧЖ манфаатида жавобгар "SABOXAT AGRO SAHOVAT INVEST" фермер хўжалигидан 1.463.770 сўм асосий қарз ва 13.616.712 сўм жаримани ундириш тўгрисидаги даъво аризаси бўйича қўзғатилган иқтисодий ишни, "Samarqand don tayyorlash klasteri" МЧЖ биносида, очиқ сайёр суд мажлиси мухокамасида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

аниклади:

Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Самарқанд вилоят худудий бошқармаси (кейинги матнларда Палата) даъвогар "Samarqand don tayyorlash klasteri" МЧЖ манфаатида, жавобгар "SABOXAT AGRO SAHOVAT INVEST" фермер хужалиги (кейинги матнларда жавобгар)га нисбатан судга даъво аризаси билан мурожаат килиб, даъво аризасида даъвогар ва жавобгар ўртасида 2022 йил 26 август куни 291-сонли давлат эхтиёжлари учун бошокли дон харид килиш буйича контрактация шартномаси тузилганлиги, шартномага мувофик жавобгар томонидан шартнома шартлари тулик бажарилмаганлиги ва натижада 1.463.770 сум карздор булиб колганлиги, шунингдек шартномада белгиланган муддатларда ва микдорда дон (махсулот) топширишдан асоссиз буйин товлаганлиги ва бунинг учун шартноманинг 4.1-бандида топширилмаган ғалла махсулотининг 30% микдорида жарима ундириш назарда тутилганлиги баён қилиниб, жавобгардан даъвогар фойдасига 1.463.770 сум асосий қарз ва 13.616.712 сум жаримани ундириш суралган.

Палата даъво аризасини унинг вакили иштирокисиз кўриб чикишни сўраган. Жавобгар суд мажлисида вакил иштирокини таъминламади.

Суд, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 170-моддасига асосан, ишни Палата ва жавобгар вакиллари иштирокисиз кўриб чикишни лозим деб топди.

Суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакиллари кўрсатма бериб, даъво аризадаги важларни такрорлаб, даъво талабини кўллаб-кувватлаб, уни тўлик каноатлантиришни сўради.

Суд, даъвогар вакилининг иш бўйича важларини тинглаб, ишдаги хужжатларга хукукий бахо берган холда, куйидаги асосларга кўра, даъво талабини кисман каноатлантиришни лозим деб хисоблайди.

Ишдаги ҳужжатлардан ва суд жараёнида аниқланган ҳолатлардан маълум бўлишича, даъвогар ("Тайёрловчи") ва жавобгар ("Хўжалик") ўртасида 2022 йил 26 август куни бошоқли дон харид қилиш бўйича 291-сонли фьючерс шартномаси тузилган.

Мазкур шартноманинг 1.1.-бандига асосан, "Хўжалик" "Тайёрловчи"га 2023 йил хосилидан 7 гектар ер майдонидан давлат стандарти бўйича шартноманинг 20 тонна (буғдой) (кейинги ўринларда Махсулот деб юритилади)

топшириш, "Тайёрловчи" эса "Хўжалик"ни ушбу шартномада белгиланган микдорда ва тартибда бошокли дон уруғлиги билан таъминлаш, етиштирилган маҳсулотни қабул қилиб олиш ва унинг ҳақини тўлаш мажбуриятини олган.

Ушбу шартноманинг 2.2.-бандига асосан "Хўжалик" "Тайёрловчи"га 2023 йил 10 августдан кечиктирмай шартномада белгиланган микдорда ва ассортиментда тегишли сифатга эга бўлган Маҳсулот топшириш мажбуриятини олган.

Бироқ, даъвогар томонидан шартнома шартлари тўлиқ бажарилган бўлсада, жавобгар томонидан шартнома шартлари тўлиқ бажарилмаган ва натижада якуний ҳисоб-китоб бўйича даъвогар олдида 1.463.770 сўм қарздор бўлиб қолган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси (бундан буён матнда ФК деб юритилади)нинг 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва конун хужжатлари талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса — иш муомаласи одатларига ёки одатда кўйиладиган бошка талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

ФКнинг 333-моддасига кўра, қарздор айби бўлган такдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонун хужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради. ФКнинг 466-моддасига кўра, қишлоқ хўжалиги махсулотини етиштирувчи ўстирилган (ишлаб чиқарилган) қишлоқ хўжалиги махсулотини тайёрловчига контрактация шартномасида назарда тутилган микдор ва ассортиментда топшириши шарт.

Жавобгар томонидан шартномавий мажбуриятлари лозим даражада бажарилмаганлиги факти ишдаги мавжуд хужжатлар ва суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакилининг кўрсатмаси билан тасдиғини топган. Суд мажлисида даъвогар томонидан талаб қилинган сумманинг хисоб-китоби ўрганилганда, даъвогар томонидан тўри амалга оширилганлиги аникланди.

Мазкур холатда суд, даъвогарнинг жавобгардан 1.463.770 сўм асосий қарзни ундириш тўгрисидаги даъво талабини асосли деб хисоблаб, уни қаноатлантиришни, жавобгардан даъвогар фойдасига 1.463.770 сўм асосий қарзни ундиришни лозим деб топади.

ФКнинг 11-моддасида фукаролик хукуклари неустойка ундириш йўли билан химоя килиниши белгиланган.

Томонлар ўртасида тузилган шартноманинг 4.1-бандига кўра, "Хўжалик" Махсулотни шартномада белгиланган ассортимент ва турларда, муддатларда топширишдан асоссиз бўйин товлаган такдирда "Тайёрловчи"га топширилмаган маҳсулот кийматининг 30 фоизи микдорида жарима тўлайди. Жарима микдори ўтган давр (ой, чорак, йил)да маҳсулотнинг шаклланган ўртача нархидан келиб чиқиб, харид нархларига белгиланган устамалар тўлашни ҳисобга олмасдан ҳисоблаб чиқилади. Бундан ташқари, зарарнинг маҳсулот етказиб берилмаганлиги туфайли юзага келган жарима билан қопланмаган қисми ҳам "Хўжалик" томонидан тўланади.

Шунга кўра, даъвогар жавобгардан шартнома шартларидан келиб чиқиб, етказиб берилмаган 15,16 тонна махсулот қийматининг, яъни 45.389.040 сўмнинг 30 фоизи микдорида, яъни 13.616.712 сўм жарима ундиришни сўраган.

Аникланишича, жавобгар даъвогарга 15,16 тонна, яъни 45.389.040 сўмлик махсулотларни етказиб бермаган. Шунга кўра, суд даъвогарнинг жавобгардан 13.616.712 сўм жарима ундириш талабини асосли деб хисоблайди.

ФКнинг 326-моддасида, агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оқибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли, бунда қарздор мажбуриятни қай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий аҳволи,

шунингдек, кредиторнинг манфаатларини эътиборга олиши кераклиги, суд алохида холларда карздор ва кредиторнинг манфаатларини хисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш хукукига эга эканлиги кўрсатилган.

Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўғрисидаги фукаролик конун хужжатларини кўллашнинг айрим масалалари хақида"ги 2007 йил 15 июндаги 163-сонли қарорининг 4-бандида, ФКнинг 326-моддасига мувофик, томонидан суд қарздор мажбуриятларнинг бажарилиш даражасини, мажбуриятда иштирок ахволини, шунингдек кредиторнинг тарафларнинг мулкий манфаатларини эътиборга олиб, неустойка микдорини камайтиришга хакли. Шу билан бирга, неустойканинг энг кам микдори ФКнинг 327-моддасида кўрсатилган фоизлар микдоридан кам бўлмаслиги лозимлиги тўғрисида тушунтириш берилган.

Мазкур холатда суд, карздор ва кредиторнинг манфаатларини хисобга олиб, даъвогарнинг жавобгардан ундирилиши талаб килинган жаримани 4.085.014 сўмга камайтиришни, жавобгардан даъвогар фойдасига 4.085.014 сўм жарима ундиришни, даъво талабининг 9.531.698 сўм жарима ундириш кисмини каноатлантиришни рад этишни лозим деб топади.

ИПКнинг 118-моддаси олтинчи қисмига кўра, агар даъвогар томонидан билдирилган неустойкани ундириш ҳақидаги талаб асосли бўлиб, бироқ унинг микдори қонун ҳужжатларида белгиланган ҳуқуқдан фойдаланилган ҳолда суд томонидан камайтирилган бўлса, суд ҳаражатларининг камайтирилиши ҳисобга олинмаган ҳолда ундирилиши лозим бўлган неустойка суммасидан келиб чиққан ҳолда, суд ҳаражатлари жавобгарнинг зиммасига юклатилиши лозим.

Бундай холатда суд, суд харажатлари масаласини мухокама қилиб, жавобгардан даъвогар фойдасига олдиндан тўланган 34.000 сўм почта харажати; Республика бюджетига 340.000 сўм давлат божи ундиришни лозим деб топди.

Юқоридагиларга кўра, ИПКнинг 118, 176-179, 180 ва 186-моддаларига асосланиб, суд

карор килди:

Даъвогарнинг даъво талаби қисман қаноатлантирилсин.

"SABOXAT AGRO SAHOVAT INVEST" фермер хўжалигидан:

- "Samarqand don tayyorlash klasteri" МЧЖ фойдасига 1.463.770 сўм асосий қарз ва 4.085.014 сўм жарима ҳамда олдиндан тўлаб чиқилган 34.000 сўм почта ҳаражати;
 - Республика бюджетига 340.000 сўм давлат божи ундирилсин.

Даъво талабининг 9.531.698 сўм жаримани ундириш қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

Хал қилув қарори қабул қилинганидан кейин бир ой ўтгач қонуний кучга киради.

Судья

Ф.К.Мажидов